

УДК 371.214.46

МАРІЯ ОЛІЯР, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки початкової освіти,
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, Україна
ORCID ID 0000-0002-1592-1780
oliyar27@gmail.com

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВИ НА ОСНОВІ ТЕКСТУ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

MARIIA OLIAR, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of Department of Pedagogy of Primary Education,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

TEXT-BASED LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY: CONTEMPORARY APPROACHES

Статтю присвячено проблемі вдосконалення методики навчання мови на основі тексту в умовах сучасного інформаційного суспільства. Подано характеристику тексту як середовища розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь учнів. Зазначено, що розвиток мовлення учнів здійснюється на застарілому мовному матеріалі. Висвітлено особливості та труднощі сприйняття і засвоєння змісту навчального тексту сучасними школярами у процесі використання сучасних інформаційних технологій. Розкрито роль корпусної технології в методиці навчання мови.

Ключові слова: методика навчання мови, текст, Національний корпус української мови, інформаційна технологія, корпусна технологія.

Summary. The article is devoted to the problem of improving the methods of text-based language teaching in the modern information society. The text is characterized as an environment for the development of students' communication and speech skills. The author notes that the development of students' speech is based on outdated language material. The article reveals the features and difficulties of perception and assimilation of the content of the

educational text by students in the process of using modern information technologies. The author reveals the role of corpus technology in the methodology of language teaching.

Key words: language teaching methods, text, National corpus of the Ukrainian language, information technology, corpus technology.

Мета: проаналізувати сучасні підходи в методиці навчання мови на основі тексту та теоретично обґрунтувати їх функціональні можливості.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах реформування системи освіти в Україні змінюються вимоги до викладання предметів гуманітарного циклу. Зважаючи на безсумнівне ідеологічне навантаження шкільного курсу української мови, парадигма методичних підходів до його навчання суттєво оновлюється. Курс мови завжди був і залишається чутливим до явищ суспільного життя. Отже, не випадково в Концепції Державної цільової національно-культурної програми забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року (*Концепція, 2021*) акцентується на покращенні якості викладання державної мови в закладах освіти. На значенні комунікативної та інформативної компетентностей

наголошується в Державному стандарті початкової освіти (*Державний стандарт, 2018*), Концепції нової української школи (*Нова українська школа, 2016*) та інших державних документах.

Поширення інформаційних технологій, що призвело до принципової зміни способів отримання і подання інформації, особливо під час карантину, очевидно, також мало б викликати суттєві зміни в системі навчання мови здобувачів освіти. Насамперед ідеться про здатність учнів застосувати отримані знання на практиці.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасна методика висуває на перший план завдання синтезу всього позитивного і корисного, що накопичено в рамках традиційної системи навчання і її комунікативно-діяльнісної альтернативи, яка забезпечує підвищення мовної активності учнів, стимулює розвиток інтелектуальних та комунікативно-мовленнєвих здібностей.

У дослідженні ми спиралися на роботи психологів, які визнають мовленнєвий розвиток важливим складником загального розвитку психіки людини (Л. Виготського, П. Гальперіна, М. Жинкіна, О. Леонтьєва та ін.). Чимало вчених зосереджують увагу на сучасних проблемах методики викладання мови, у тому числі на основі тексту, у закладах загальної середньої освіти (З. Бакум,

О. Біляєв, М. Вашуленко, Є. Голобородько, О. Горошкіна, І. Дроздова, Л. Мацько, С. Караман, В. Мельничайко, М. Пентилюк, Т. Симоненко, Н. Тоцька, Г. Шелехова та ін.).

Водночас багато питань, пов'язаних із використанням тексту як одиниці формування комунікативної компетентності учнів за умов сучасного інформаційного суспільства, залишаються поза увагою вчених.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одна з основних цілей методики навчання мови – формування мовної особистості. Розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь є невід'ємною частиною загального процесу розвитку особистості. Ці вміння становлять індивідуальні психологічні і психофізіологічні особливості людини, що забезпечують успішне спілкування і вирішення комунікативних завдань засобами мовленнєвої діяльності. Вони пов'язані зі сприйняттям і розумінням мови, здатностями, пов'язаними зі створенням власного тексту, комунікативними вміннями. Умовами розвитку комунікативної компетентності є діяльнісна основа, розвиток усіх механізмів мови, комунікативно-мовленнєвих здібностей, пам'яті, емоційної сфери, індивідуальний та особистісно зорієнтований підхід до здобувача освіти, забезпечення гуманізації міжособистісних взаємин.

Основним дидактичним засобом у роботі з розвитку комунікативної компетентності визнано текст як розвивальне середовище, у якому вдосконалюються комунікативно-мовленнєві вміння. Як зазначає Т. Єщенко, "мова існує не в штучно створених ученими схемах, не в словниках та граматиках, а саме в текстах, об'єктивній дійсності її використання" (Єщенко Т., 2009, с. 6). Методисти висувають такі вимоги до навчального тексту: він повинен бути взірцем правильного мовлення; містити розвивальний потенціал, який полягає в пізнавальних і виховних можливостях тексту; бути доступним і викликати інтерес та емоційний відгук. Текстцентричний підхід, на думку відомого українського дінгводидакта М. Пентилюк, дає змогу реалізувати усі завдання на-

вчання мови в комплексі (Пентилюк М., 1999).

Зміст тексту поліфонічний, багатоаспектний, а тому частина реальності, відображена в ньому, може бути сприйнята по-різному залежно від загального змісту психічного життя людини, її життєвого досвіду, знань, почуттів тощо, тобто осмислення тексту в свідомості здобувачів освіти відбувається в межах їх інтелектуального і словникового запасу з урахуванням життєвого досвіду. Як зазначає Т. Котик, "для мовної картини світу характерною є динаміка: вона змінюється з часом, розвивається одночасно з пізнанням самого світу, а мовна картина світу конкретної особистості розвивається відповідно до набуття нею фізичного та культурного досвіду. Отже, можна говорити про специфіку світосприйняття конкретною особистістю, притаманні їй способи категоризації дійсності та специфіку мови, якій властиві індивідуальні граматичні, лексичні, стильові стереотипи" (Котик Т., 2018, с. 39). Для того, щоб інформація, категорії, образи вихідного тексту були зрозумілі і вільно використовувалися при продукуванні власного тексту, необхідно, щоб вони ввійшли в свідомість учнів, були осмислені і прийняті ними.

Учені-психологи (М. Жинкін, О. Леонтьєв, І. Горелов та ін.) зазначають, що при сприйнятті текстів реципієнт проявляє активність, спираючись на свій минулий як мовний, так і немовний досвід. Він не просто пасивно очікує того, що йому скажуть, а чекає на інформацію, готується до неї і вибудовує гіпотезу про те, що може отримати в наступний момент. Це відбувається на всіх етапах смислового сприйняття тексту: від фонематичного до моменту формування глобального образу змісту, тобто на рівні сенсу, передбачення розвитку думки мовця та на рівні вербалізації смислових зв'язків у тексті. Грунтуючись на власному досвіді, учень виділяє в тексті головне і другорядне. Це проявляється не тільки у визначенні теми тексту і знаходженні ключових слів. Однак дуже часто у процесі читання школярі

пропускають незнайомі слова або нецікаві, на їх погляд, уривки, узв'язку з чим, безумовно, спотворюється зміст тексту.

Сприймаючи текст, учень стикається з декількома типами інформації. Фактуальна інформація – про місце, час, учасників, послідовності подій – найбільш проста для розуміння і подальшого відтворення. Сюди ж включають і тематичну інформацію – сукупність тем і підтем тексту. Розуміння концептуальної інформації вимагає проникнення в задум автора, аналізу тексту і визначення його основної думки. Найбільш складним є розуміння підтекстової інформації, тобто інформації прихованої, що міститься в тексті завдяки асоціативності його одиниць і їх здатності до нарощення смислів. Підтекст у художньому творі заснований на неможливості тексту містити повною мірою особистісне ставлення автора до всіх описуваних аспектів дійсності. Якщо читач (слухач) не зрозумів натяки автора, підтекст може бути і не помічений. Розуміння підтексту вимагає від учнів чималих вербальних і невербальних знань про світ та активної участі в комунікативній ситуації сприйняття і розуміння тексту. Таким чином, активна позиція при читанні (слуханні), вмотивована потребою не тільки зрозуміти мовне повідомлення, але й висловити свою думку на основі сприйнятого, сприяє кращому розумінню тексту.

Ускладнює розуміння тексту і те, що слова, поняття змінюють значення в контексті, тому текст не може бути сприйнятий як набір окремих деталей, сенс його буде зрозумілий тільки в сукупності всіх елементів. Наведемо деякі прийоми роботи з текстом, що сприяють кращому його розумінню: 1. Постановка запитань до тексту. 2. Вправи на визначення смислових опор: плану, контексту, схеми тощо. 3. Вправи на створення власного тексту на базі вихідного. 4. Вправи на створення власного тексту: твір-роздум, відгук про книгу та ін.

Сприйняття й осмислення тексту школярем відбувається легше на основі ситуації, описаної вчителем, по-

даної в умові вправи чи тої, яка міститься в самому тексті. Знання ситуації, що роз'ясняє конкретні обставини спілкування, в яких створювався текст або в яких він сприймався, дозволяє на всіх етапах формування комунікативних навичок внести елементи творчості в репродуктивну діяльність школярів, наблизити їхні мовні дії до реальних життєвих умов. Посприяти цьому можуть і знання про стилі мовлення. Визначення стилю мовлення тексту дає можливість говорити про цілі комунікації і про загальну мовну ситуацію, в якій створювався текст. Ситуативне моделювання тексту - один із дієвих сучасних прийомів розвитку комунікативно-мовленнєвих умінь здобувачів освіти.

Важливе значення надають методисти і лінгвістичному аналізу тексту. Наприклад, робота з текстами різних стилів передбачає акцентуацію уваги на різних елементах. Так, в наукових текстах більшої уваги потребує осмислення фактуальної інформації і послідовності її викладу, в художніх - підтекст і образні засоби. Робота над мовою художнього твору, з одного боку, допомагає кращому проникненню в зміст тексту, з іншого - збагачує мовлення школярів. До того ж робота над образними засобами мови вимагає достатнього рівня розвитку абстрактного і образного мислення.

У процесі роботи над текстом необхідно враховувати вікові та індивідуальні особливості школярів. Діти різняться, по-перше, за характером сприймання інформації. Одні сприймають зміст у цілому (цілісний тип сприйняття), інші орієнтуються на деталі й подробиці. По-друге, за характером відображення інформації розрізняють описовий та пояснювальний типи. Перші орієнтовані на фактичну інформацію тексту, вихідні дані і часто не вникають в їх сенс. Другі, навпаки, завжди намагаються зрозуміти загальний зміст. Серед школярів у зв'язку з віковими особливостями (наприклад, недостатнім розвитком абстрактного мислення і здатності до узагальнення) переважають детальний та описовий типи. Процес навчання у

школі спрямований на подолання цих труднощів.

Слід зазначити, що, на відміну від традиційних шляхів, сучасна учнівська молодь отримує більшість текстової інформації з дисплеїв - комп'ютерів, мобільних телефонів. Школярі все рідше отримують інформацію у вигляді сторінок суцільного тексту і все частіше мають справу з інтерфейсами, короткими повідомленнями тощо, які вимагають швидкого сприйняття і швидкої реакції. Світ текстів змінився принципово і дуже швидко. Очевидно і те, що сучасна мовна освіта до цих змін не готова. Проблема абстрагованості мовної освіти від життя повною мірою стосується методів викладання української мови в ЗЗСО. Дуже мало здійснюється роботи з текстами, які учням доводиться створювати й аналізувати в повсякденному житті; мало завдань, складених на реальному сучасному мовному матеріалі; багато норм, які викладаються сучасному учневі, вже застаріли. У типовому підручнику з української мови вправи на приблизно на 60% складаються з прикладів, народжених ще в XIX столітті, 30% припадає на літературу минулого століття, а 10% сконструйовані самим автором. І, як правило, безплідними є спроби знайти хоч одну вправу на матеріалі, до прикладу, із сучасної преси. Звичайно, класика, чудова українська проза має бути підручниках щонайменше для того, щоб наша молодь не розучилася остаточно читати ці, на жаль, вже не близькі їй тексти, але якщо ми хочемо, щоб факти, які викладаються на заняттях, не сприймалися учнями як відокремлена від них реальність, що існує лише для того, аби успішно закінчити школу і вступити до ЗВО, щоб розрив між життям і освітою не став катастрофічним, - необхідно звернутися до сучасної мови і включити в підручники зразки тих текстів, які мають стосунок до живої дійсності, а не тільки до літератури.

До прикладу, неможливо уявити собі життя суспільства без українського правопису, виходячи з того, як активно воно реагує на будь-які зміни в цій галузі. Але, з іншого боку,

після одинадцяти років школи залишається небагато охочих серед учнів надалі вивчати закони орфографії і пунктуації. Задоволення від такого вимушеного спілкування не отримує ні викладач, ні студенти. У практичному напрямі в підручниках і посібниках переважають вправи типу "вказіть помилки, виправте їх", у загальному корисні, але часто зроблені на матеріалі, дуже далекому від життєвих і майбутніх професійних ситуацій.

Основна риса викладання української мови як у школі, так і в ЗВО - установка на суто нормативний підхід. Мова викладається як система застиглих правил, які підлягають засвоєнню і вивченню. При цьому практично не залишається місця для творчого підходу, безпосередньо пов'язаного з досліджуванним предметом, для роздумів, оскільки все обумовлено правилами. Тому будь-які зміни в правописі сприймаються суспільством як посягання на найбільше національне надбання, яким є мова.

Переходячи від загальних міркувань до вирішення конкретних завдань, хочемо привернути увагу до нового типу мовних ресурсів, а саме Національного корпусу української мови (Основи національного корпусу, 2005). Національний корпус української мови (НКУМ) - це перетворена на електронну форму, стандартно організована й програмно оброблена вибірка текстів сучасної української мови, репрезентативна для всіх функціональних рівнів загальнонародної мови, призначена для лінгвістичного аналізу й технологічного застосування (Балог В., Демська-Кульчицька О., 2005). Хороший науковий апарат дозволяє швидко й ефективно знаходити в текстах приклади, які цікавлять сучасних користувачів слів, форм і конструкцій. Національний корпус української мови забезпечений досить повною системою граматичного і семантичного пошуку. Звичайно, не всі різновиди текстів представлені в Корпусі в дійсно значній кількості; однак наявність усіх можливих жанрів, стилів і тем - це принциповий намір його укладачів, тому він

постійно поповнюється і, слід сподіватися, з часом задовольнить навіть найбільш вишукані потреби.

Корпусні технології викладання актуальні і в зарубіжній освіті. Так, Британський національний корпус (Демська-Кульчицька О., 2004), створений одним з перших, належить зараз до числа найбільших у світі. Українські ж викладачі, на жаль, поки що майже нічого не знають про цю технологію, однак ми переконані, що ця перешкода тимчасова. Корпус надає можливість за лічені хвилини отримати приклади того чи іншого мовного явища в сучасній мові, причому з відповідною статистикою, яка доводить, що відхилення від норми – це невід'ємні властивості живої мови, що відображають реальні умови її існування, процеси розвитку, гнучкість і живучість, а не руйнування або знищення. Така мінливість пояснюється необхідністю описувати засобами усної чи письмової форм мови явища навколишнього світу, природа яких досить складна і далеко не завжди відрізняється постійністю. Прикладом цього може бути вживання іменників – назв істот та неістот – у формі називного чи знахідного відмінка залежно від конкретної ситуації. Національний корпус буде корисний учителям і викладачам при складанні практично будь-яких завдань з морфології, синтаксису, лексики, пунктуації.

Стилістичні норми являють собою не меншу проблему. Багато стилістичних рекомендацій, запропонованих у сучасних підручниках, є безнадійно застарілими, орієнтованими на тексти ХІХ або початку ХХ століття. Спроба змусити школярів використовувати конструкції чи форми, які вони не зустрічають ніде, крім нормативних словників і посібників, лише посилює розрив між предметом та уявленням учнів про те, що їм може знадобитися в житті.

Важливою є й "індивідуалізація", пристосування до конкретних інтересів здобувачів. Вправа, у якій не тільки відпрацьовується граматичне правило, але і вводиться (або закріплюється) лексика, пов'язана зі значущою для учня темою, буде сприй-

матися з більшою увагою та інтересом, ніж вивчення граматики на базі слів, які йому не близькі. Для пошуку подібного роду прикладів у Корпусі існує опція виділення тематичних підкорпусів (економіка, бізнес, фінанси, спорт, медицина і т. ін.). Наприклад, продуктивним може бути використання газетних текстів. Сучасна молодь відстежує розвиток суспільства, має сформовані політичні переконання. Учням чи студентам цікаво простежувати зміни в політичному дискурсі, тому завдання може бути ефективним у їхньому середовищі.

Жоден педагог сьогодні не зважиться заперечувати значущість Інтернету як найбільш зручного джерела інформації, водночас у реальній практиці Інтернет викликає в учителів і навіть у викладачів ЗВО швидше неприємні емоції. Якщо в "домережеву" епоху запропонувати школяреві підготувати доповідь або реферат означало спантеличити труднощами серйозної самостійної роботи (похід у бібліотеку, пошук книг, виписування цитат тощо), то в наш час виконання завдання займає рівно стільки часу, скільки потрібно для того, щоб отримати у вікні програми список посилань, а потім механічно скомпонувати текст зі скопійованих уривків. Пошук інформації у книзі – процес, у ході якого учень, по-перше, неминуче одержує "надлишкову", але відкладену в пам'яті інформацію і, по-друге, набуває навичок аналізу, вчиться виділяти головне і другорядне, розташовувати матеріал у певній послідовності, яка найкращим чином відповідає означеній темі. Якби з величезного різноманіття Інтернет-адрес, на яких зберігаються значущі для створення заданого тексту відомості, вибирався сайт, що містить повноцінне наукове дослідження, навчальне завдання можна було б вважати корисним. Однак з точки зору школяра або студента, як правило, найбільш привабливим виявляється той ресурс, на обробку якого буде витрачено менше зусиль.

На заняттях останнім часом, особливо за умов дистанційного на-

вчання під час пандемії, усе частіше доводиться чути, як учень, запинаячись, читає текст, який зумів скачати, але не встиг переглянути. Викладачеві ЗВО Інтернет приносить не менше клопоту: оцінюючи здану роботу, він змушений перевіряти, чи не складений текст із шматків, знайдених у мережі, чи не зачитує студент відповідь на запитання з екрана комп'ютера. Легкість отримання та обробки інформації через Інтернет ускладнює досягнення однієї з найважливіших цілей освіти, а саме розвитку у здобувачів комунікативної компетентності, здатності до активної інтелектуальної діяльності, критичного мислення.

Культура користування Інтернет-ресурсами в сучасній школі (як середній, так і вищій) лише починає розвиватися. Учні часом не відрізняють пошук інформації від аналізу, підміняючи осмислення матеріалу його знаходженням. Національний корпус української мови є прекрасним інструментом, який змушує юного користувача Інтернету відійти від "споживацької" позиції. Відомості, які можуть бути отримані з його допомогою, досить великі, але використовувати їх, не докладаючи інтелектуальних зусиль, неможливо. Саме тому рекомендуємо використовувати Корпус як базу для творчих завдань: отримані завдяки йому дані самі по собі ще не є відповіддю на поставлене запитання, і вирішенням проблеми стане висновок, який сформується на основі знайденої інформації. Слово здатне послужити ключем до багатьох сюжетів гуманітарного знання. Кінцевою метою роботи може стати складання "портрета" поняття, виникне привід для розмови з певної граматичної теми. Цікаво також порівняти приклади, знайдені в підкорпусі художніх текстів двохсотрічної давності з прикладами із сучасної літератури чи журналістики тощо.

Таким чином, використання сучасних інформаційних технологій у викладанні гуманітарних дисциплін допоможе успішно вирішувати і чисто наукові, і власне педагогічні завдання. З одного боку, за допомогою Корпусу спрощується пошук при-

кладів, необхідних для подання навчального матеріалу, з'являється можливість швидко зіставляти мовні дані, що відносяться до різних часових періодів, легко вирішується проблема виявлення ступеня значущості досліджуваного феномена для носіїв мови. З іншого боку, навчання набуває характеру гри чи змагання: навіть перша і найпростіша стадія роботи з Корпусом – пошук прикладів – вимагає від учня певної кмітливості (один школяр для отримання необхідного матеріалу зробить кілька запитів, інший, вміло скомпонувавши в запиті набір лексико-граматичних і семантичних категорій, знайде його відразу). Нарешті, інформація, знайдена в Корпусі, може стати основою для спільних творчих пошуків учителя та учня. Використання цього технологічного нововведення повинно стати не просто новою "обгорткою" для вже існуючих методичних прийомів, а реальною можливістю для розвитку змістовно нових способів роботи з мовою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, навчання мови школярів засобами навчального тексту має велике соціальне значення і визначається потребами сучасного суспільства в особистостях, котрі володіють комунікативною компетенцією. Саме текстоцентричний підхід дозволяє сформувати комунікативно-мовленнєві вміння здобувачів освіти в комплексі, однак ця робота повинна здійснюватися на такому мовному матеріалі, який близький до реальних повсякденних життєвих потреб в умовах бурхливого розвитку сучасного інформаційного суспільства. Водночас стрімке оновлення інформаційних технологій практично не відображається на викладанні. Педагоги все ще намагаються ігнорувати існування комп'ютера та Інтернету, хоча користування мовою визначається матеріальними носіями текстів найістотнішим чином. Одним з таких сучасних засобів

є Національний корпус української мови, який надає можливості для суттєвого технологічного оновлення традиційної методики її викладання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Балог, В., Демська-Кульчицька, О. (2005). Національний корпус української мови: підкорпус художньої літератури. Взято з <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72811/02-Balog.pdf?sequence=1>

Демська-Кульчицька, О. М. (2004). Британський національний корпус і національний корпус української мови. *Філологічні студії*, 4, 89–95.

Державний стандарт початкової освіти (2018). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>

Ещенко, Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту. (2009). Київ: ВЦ "Академія".

Концепція Державної цільової національно-культурної програми забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року (2021). Взято з <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-derzhavno-a474r>

Котик, Т. Наукові засади навчання української мови як державної в поліетнічному середовищі України. (2018). *Гірська школа Українських Карпат*, 18, 36–40. DOI: 10.15330/msuc.2018.18.41–45

Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України (2016). Взято з <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konceptziya.pdf>

Основи національного корпусу української мови. (2005). Київ.

Пентилюк, М. І. Аналіз тексту на уроках мови (1999). *Дивослово*, 3, 30–32.

REFERENCES

Balogh, V., Demsjka-Kuljchycjka, O. (2005). Nacionaljnij korpus ukrajinsjkoji movy: pidkorpus khudozhnjoji literatury. Vzjato z <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72811/02-Balog.pdf?sequence=1>

Demsjka-Kuljchycjka, O. M. (2004). Brytansjkyj nacionaljnij korpus i nacionaljnij korpus ukrajinsjkoji movy. *Filologichni studiji*, 4, 89–95.

Derzhavnyj standart pochatkovoji osvity (2018). Vzjato z <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>

Jeshhenko, T. A. Linghivistychnyj analiz tekstu: navch. pos. (2009). Kyiv: VC "Akademija".

Konceptsiya Derzhavnoji ciljovoji nacionaljno-kuljturnojoji prohramy zabezpechennja vsebichnogho rozvytku i funkcionuvannja ukrajinsjkoji movy jak derzhavnoji v usikh sferakh suspiljnogho zhyttja na period do 2030 roku. (2021). Vzjato z <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptsiyi-derzhavno-a474r>

Kotyk T. Naukovi zasady navchannja ukrajinsjkoji movy jak derzhavnoji v polietnichnomu seredovyshhi Ukrainy. (2018). *Ghirsjka shkola Ukrajinsjkykh Karpat*, 18, 36–40. DOI: 10.15330/msuc.2018.18.41–45

Nova ukrajinsjka shkola. Konceptualjni zasady reformuvannja serednjoji shkoly / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2016). Vzjato z <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konceptziya.pdf>

Osnovy nacionaljnogho korpusu ukrajinsjkoji movy. (2005). Kyiv.

Pentyljuk, M.I. Analiz tekstu na urokakh movy (1999). *Dyvoslovo*, 3, 30–32.

Стаття надійшла 3.04.2021 р.